Jagiellonskiej

פרייז 25 גראָשען פיערטער יאָהרגאַנג „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" EBEN" 43 (183)

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטען.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.
ul. Sienkiewicza 61.

אנאָנסען פרייז!
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאָכ'ן „ 18 „
די ערשטע און לעצטע זייט צוּחאלטן 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 „

ראדאם פ ייטאג ט"ו מ־חשון תרפ"ח ◆◆ פאר'ן אינהאלט פון טעקסט אין די אנאָנסען איז די רעדאקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ◆◆ 11-go listopada 1927 r.

אונזערע פריינד בנימין האָכמאַן און פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער זוהן משה
מיט פרל' רבקה'לע ראַצימאָרא
ווינשען זיי א הארצגען מזל־טוב און דעם
פערלאָבטען פּאָרל פיעל גליק.
א. ב. פוקס עם **פאַמיליע** (לובלינער 9.

צו דער פערלאָבונג פון פרל'
רעגינא באנקער
מיט ה' **אלכסנדר ליכטענשטיין**
ווינשען מיר דעם פעולאָבטען פּאָרל א גליקליכע
צוקונפט און די עלטערן פיעל נחת.
א. ב. פוקס עם **פאַמיליע** (לובלינער 9.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.
סאלקע קאַשטאַן מיט ה' **יוזעף אַדלער**
ווינשען מיר די עלטערן פיעל נחת און גליק
און די פערלאָבטע א גליקליכע צוקונפט.
שמואל ראָזענבערג און **פרוי.**

Z intencji zaślubin
p. Heleny Rozencweiżanki
z p. Henrykiem Goldbergiem
życzy wiele szczęścia i różowej
przyszłości.
Miron J[illegible]fe.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
קוזינקע **חוה שטאַרק** מיט
חיים זאב פרידמאַן ווינשען מיר
וייער נייער לעבענס-וועג זאָל
לויכטען ווי די זון אין הימעל.
יחזקאל מילערגראָב
עם פרוי און קינדער.

צו דער פערלאָבונג פון אונזערע חברים
רבקה ראַצימאָרא און **משה האָכמאַן**
די הערצליכסטע גליק-וואונשען
ב. פעפער, ל. בלאַטמאַן,
צ. קאַץ (כלנים).

PODZIĘKOWANIE.

Za energiczne przyczynienie się do szczęśliwego rozwiązania ciężkiego porodu mej żony, składam tą drogą Panu Doktorowi LEWINOWI najserdeczniejsze podziękowanie.

H. GRINSZTAJN.

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאך בעקאַנט די געעהרטע קלּיענטעלע דאָס מיין פראַצאָווניא
דאמסקי אָקדיטשע האָב איך איבערגעטראָגען
פון לובלינער 50 אויף לובלינער 27.

י. וואָלאָנאָווסקי.

D-r med.
M. SZLAFERMAN
choroby weneryczne i skórne
Naświetlania lampą
Kwarcową,
przeprowadził się
na ulicę MONIUSZKI
(Kościelną) Nr 4

PODZIĘKOWANIE.

Niniejszem wyrażamy Sz. P. BARWICKIEMU właść. Kina „ODEON" w Radomiu serdeczne podziękowanie za ofiarowane 150 biletów wejść. I-go miejsca, na rzecz biednych pozostających pod opieką naszego Towarzystwa.

ZARZĄD TOWARZYSTWA
niesienia pomocy biednym
p. n. „EZRA" w Radomiu.

בעקאַנטמאַכונג.

די לאנג עגזיסטירענדע פירמע **נתן זימאַן**, ראדאָם לובלינער 5
מאכט בעקאַנט, דאָס ער האָט ערהאלטען צום **הערבסט-סעזאָהן**
פערשידענע בעסטע שטאָפען מענסקע און דאמסקע
אויף אנצוגען, פּאלטענס, קאָסטיומען, זיידענס, פּליושען,
ליזשענט אויף וועש, ווי אויך פוטער צו פעלצען
ביליגע פרייזען! — גוטע בעדינגונגען! — קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג **נתן זימאַן**, ראדאָם לובלינער 5.

יודישער סטודענטען-קרייז אין ראדאָם.

דאָנערשטאג דעם 17 ה. ח. 8 אַזייגער וועט אין טעאטער „ראָזמאַימאָשטשי"
רעפערירען דער בעריהמטער רעדנער און סיים-דעפּוטאַט

ד"ר לעאָן רייך

ווי אמעריקא-פּוילען-פּאַלעסטינא
דער יודישער פּראָבלעם.

בילעטען זיינען צו בעקומען אין אַפּטייק סקלאַד פון ה' צימערמאַן לובלינער 11
און אין טאג פון דער פאָרלעזונג ביי דער קאַסע פון טעאטער פון 6 אָוונד.

וועגען דער גמינע-טהעטיגקייט בכלל און וועגען בעריכט פון דער האנדווערקער-פראקציע בפרט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן בעריכט פון דער האנדווערקער-פראקציע אין דער יודישער קהלה. איז כדאי זיך אבצושטעלען אויף א ווייליע וועגען בעריכט בכלל און וועגען דער טהעטיגקייט פון דער ראדאמער קהלה בפרט.

וואס שייך דעם בעריכט פון דער האנדווערקער-פראקציע שטעלט זיך א פראגע, צי זענען פאקטיש די האנדווערקער-דאזארעס געשטאנען גענוג הויך אויף דער וואך צו יעדער צייט, פערטיידיגענדיג די אינטערעסען פון די ברייטע פאלקס-שיכטען. נישט אבשרעקענדיג זיך פאר דער רעאקציאנערע קהלה-מעהרהייט; פאר וואס האט די האנדווערקער-פראקציע אזוי לאנג געוואַרט מיט דער פאָרערונג וועגען א פאלק'ס-שולע און זיך ערשט דערמאנט, ווען ס'איז אין דער ארטיגער יודישער פרעסע גערעדט געווארען וועגען שול-וועזען; וואו איז די אייגענע איניציאטיווע און פאר וואס האט די האנדווערקער-פראקציע נישט געפאדערט פאר די ארבייטסלאזע האנדווערקער און סתם פאר די הונגעריגע ארבייטסלאזע מאסען, א סובסידיע, וואס זאל פערטיילט ווערען דורך די פעראיינען, לויט'ן מוסטער פון דער ווארשאווער יודישע קהלה;

דער תירוץ, אז צוליב דער מינדערהייט'ס לאגע, אין וועלכער די האנדווערקער פראקציע געפינט זיך, וואלט די הערשערישע מעהרהייט אזוי גוט ווי די סובסידיע פאר א יודישע פאלקס שולע, אויך די סובסידיע פאר ארבייטסלאזע אבגעווארפען — אזא תירוץ קאן דאך ווייניג גענוגען ווערען אין אכט. אזא פאדערונג האט אונבעדינגט געמוזט געהערט ווערען פון האנדווערקער דאזארעס אין א צייט, ווען נויט און דחקות הערשט ביים יודישען האנדווערקער, בכל מלאכה און ביים סתם ארבייטס-מענש.

בכלל איז א גרויס וואונדער, וואס די האנדווערקער-פראקציע האט אזוי לאנג געווארט אנצונעמען א דעצידירענדע אפאזיציאנעלע שטעלונג געגען די, וואס איגנארירען זיי און זענען זיי מבטל אויף יעדען טריט און שריט. אפשר איז עס געווען א אינערליכע סבה מצד איינצעלנע פראקציאנערע מיטגלידער, וועלכע האבען צוליב פאסיוויטעט, אדער פשרה-מאכעריי געשטערט אויפצוהויבען א דרייסטען אפאזיציאנעלען קאמפף און דערמיט געבראכט שאדען די האנדווערקער-אינטערעסען. ווי אויך ערנידעריגט דעם פרעסטיזש פון די איבריגע האנדווערקער-פרנסים, אויב דאס זאל האבען געווען זיין די סבה, איז געווען אנ'עצה צו בעזייטיגען אזעלכע דורך א אברוף פון דער האנדווערקער-ליסטע און ס'זאל אריין א צווייטער.

אויב אזעלכעס איז ביז יעצט נישט געשעהן, דארפט דער בעשלוס פון דער אלגעמיינער האנדווערקער-פערזאמלונג, אז די האנדווערקער-פראקציע זאל איבערגעהן אין אנ'אפאזיציע, נישט לאזענדיג מעהר זיך איגנארירען — זיין דער געבאט פון דער שעה אפילו פאר די, וואס האבען ביז יעצט געשטערט.

יעצט וועגען דער אלגעמיינער טהעטיגקייט פון דער קהלה זעלבסט.

אויבוואהל ס'איז נישטא וואס צו קריטיקירען;—אין די ענינים פון שוחטים, בית עולם און רבנים, וויל איך זיך נישט אריינמישען — דאך מוז בעמערקט ווערען פאלגענדעס:

אלע געדענקען גוט ווי בעת די וואהלען האט יעדער איינע פארטיי צוגעזאגט צו שאפען און צו שאפען. די ארטאדאקסען זייער'ס; די ציוניסטען זייער'ס א. ז. וו. און צום סוף? — נישט די ארטאדאקסען, נישט די ציוניסטען האבען אפילו נישט געהאט דעם מוטה וועגען עפיס צוטראכטען. אפילו די תלמיד-תורה, וואס דאס האבען בעדארפט יא די ארטאדאקסען אבהיטען, האט געמוזט זיך ארויסלאזען אין גאס אריין מיט בלומעלעך.

און ווי זענען ערשט די גרויסע פערשפרעכונגען פון אונזערע ציוניסטען, צו שאפען סיי פאר די רייכע, סיי פאר די ארימע, וואס זיי האבען פראזאלאגירט בשעת די וואהלען; זאלען זיי חאטש בעווייזען, וואס זיי האבען אויפגעטוהן אין משך פון די שוין באלד קנאפע 4 יאהר. וואו זענען די אייגענע פאלק'ס-שולען. זאל זיין שוין תרבות-שולען? וואו זענען זייערע גרויסע סובסידיעס פאר'ן קרן קימת און פאר'ן קרן היסוד? (אפילו די קרן-קימת פושקע האט מען דאך אויך נישט אריינגעלאזט אין דער קהלה...) איז געקומען די האנדווערקער-פראקציע מיט א פאדערונג פון יודישע פאלקס-שולען האט מען זיי געגעבען א לעכערלעכען און שפאטישען טנטפער, אז וויבאלד ס'וועט זיין א פערטיגער לאקאל און לעהרער'ס, וועלען זיי אפשר דעמאלט סובסידירען. עס ווילט זיך פרעגען: ה"ה פרנסים, אויב אלץ זאל זיין פריהער צוגעגרייט, נא וואס ברויכט מען אייך? — ס'איז די מעשה מיט יענעם בעל עצה, וואס האט געוואלט אנקומען צו זיינעם א קרוב ער זאל איהם געבען בעשעפטיגונג. געווען א מאהל דערצעהלט מען א ארימאן, וואס האט געהאט א רייכען קרוב. איז ער אוועק צו איהם ער זאל איהם בעשעפטיגען ביי זיינע מכהרים. האט דער רייכער קרוב איהם געפרעגט: וואס קענסטו? בוכהאלטעריע קאנסטו.

— ניין.

אדמיניסטראציע פיהרען קאנסטו?

— ניין.

— וואס-זשע דען קאנסטו [illegible]

איך קאן געבען קלוגע עצות. און אזוי ווי דו, ד' קרוב, פיהרסט א גרויסע פאבריק מיט גרויסע מסחרים, קאן איך דיך בעדינען מיט זעהר גוטע עצות אין דיינע געשעפטען.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

11.

פון מלך אביון.

ווען די קאטש פון ה' ב., אין וועלכע ס'זענען איינגעשטיגען די פרוי זיינע, די מאדאם ב., דער אבער-לייטענאנט מיט ה' ב'ס צווי טעכטער, האט געריהרט פון ארט און זיך אוועקגעלאזט אין דער ריכטונג צום ווארשאווער שאסע האט דאס דער ה' ב. מיט דער פרוי ג. בעמערקט. אין צימער, וואו זיי זענען געזעסען האבען זיי אראבגעדרעהט די עלעקטריע און דורך די שיטערע פיירהאנגען וואס האבען בעהאנגען די פענסטער, וועלכע זענען ארויסגעגאנגען אין גאס א־יין, האבען זיי געקענט אלץ זעהן, וואס אין דרויסען קומט פאר.

צוליב דער טונקעלקייט אין שטוב און דער ליכטיגקייט פון דער עלעקטרישער בעלייכטונג אויפ'ן גאס האבען זיי געקענט א־ין אבסערווירען ווי בייטאג און זיי האבען טאקי געזעהן ווי די קאטש פאהרט אוועק צו דער ווארשאווער גאס, מיט אזא גאלאפ און געיעג ווי די וואס זיצען אינווענינג וואלטען זיך געאיילט וואס גיכער פערשווינדען צו ווערען.

אין דער ערשטער רגע זענען דער ה' ב. מיט דער פרוי ג. צומישט געווארען. זיי האבען אין ערשטען מאמענט נישט געקענט דעצידירען וואס זיי זאלען טוהן. זאלען זיי נאכלויפען, זאלען זיי אויך איינשפאנען א קאטש און נאכיאגען זיי, אדער דא בלייבען זיצען און פריהער זין בעקלערען וואס מ'זאל טוהן.

דאס פערשווינדען ווערען פון דער קאטש איז פארן ה' ב. געווען א איבערראשונג. ער האט אויך אין דעם געוואלט זעהן א בעשטעטיגונג פון דער פרוי ג.'ס רייד. וועלכע האט איהם ערשט מיט א פאר מינוט צוריק געזאגט, אז דער אבער-לייטענאנט וועט ביי איהם נאך צונעמען זיין ווייב און די צוויי טעכטער. ה' ב. האט אנגעהויבען אינגאנצען צו צאפלען און ציטערען ווי א פיש. עפיס האט ער אין יענעם אווענד אנגעהויבען פיהלען א מאדנע ליבשאפט און צוגעבונדענקייט צו זיין פרוי דער מאדאם ב. און אזא פאטערליכע ליבע צו זיינע צוויי טעכטער, אז ער האט זיך אין די דאזיגע מינוטען געפיהלט אזוי איינזאם און אומגליקליך. און פון גרויס רחמנות אויף זיך אליין האט ער אזש זיך צעוויינט. ער איז געווארען ווילד און מיט משוגענע טריט גענומען שפרייזען איבער'ן צימער, רייסענדיג זיך די האר פון קאפ. — כ'בין שוין אומגליקלעך, מיין הויז געהט אונטער, גע—וואלד! זיי זענען דאך אלע פון מיר אנטלאפען. ווי האלט מען אויס אזא בושה? געוואלד, אייגענע קינדער און א אייגען ווייב זאלען אזוי פעראטען זייער אייגענעם מאן און פאטער.—

פרוי ג. איז זיך גאנץ רוהיג געזעסען און ביי זיך אין הארץ חוזק געמאכט פון דער מענערישער שטאנדהאפטיגקייט פון ה' ב. דאס האט מען דערקענט לויט איהרע גלאסענע רייד, מיט וועלכע זי האט זיך געווענדעט

האט דער פאבריקאנט נישט לאנג געקלערט און זיך אנגערופען: — אויב דו ביסט יא אזא קלוגער בעל-עצה, זאג-זשע מיר, כ'בעט דיך, די ערשטע עצה ווי אזוי מ'ווערט פטור פון דיר?...

דעם נמשל איז איבריג אויסצוטייטשען...

און ערנסט גערעדט איז קיין ווינדער נישט, וואס דער היינטיגער קהלה-צוזאמענשטעל קאן גארנישט שאפען און איז נישט פעהיג צוטאפען, דען עס מוז עהרליך בעמערקט ווערען, אז די אלע זענען געגאנגען אין דער קהלה מיט א גאר אנדערען ציעל... מיר מוזען אלע מודה זיין, אז די לאזונגען און הבטחות בעת די וואהלען זענען געווען איינהיל-מגבריהו. אין דער אמת'ען האט מען וועגער עיקר געשטרעבט צו-איין און איינציגען צוועק און אלעס נויטיגעס האט מען געקענט בעשטעהן זאל הפקר בלייבען. עס פרעגט זיך, צי האט מען ווירקליך געמיינט פערלאזען די אנגע-ווהטאגסטע פראגען, די נויטען און דחקות פון דעם ברייטער יודישער בע-פעלקערונג און די גאנצע אויפמערקזאמ-קייט ווענדען ארום איין פונקט? מעג עס זיין א מחלוקה לשם שמים קאן מען דאך אבער נישט מוחה זיין די אינטע-רעסען פון א געוויסען רבים צוליב א יחיד. די ליידען און נויטען פון כלל ברויכען ביי די אנגעשטרענגסטע בעדינגונגען געפונען א טיפען אבקלאנג, ביי פעראנט-ווארטליכע און ערנסטע פיהרער. און וואס פאר א רעאלעס איז אויסצוטוהן געווען אפילו אויף אט יענעם געביעט, וועלכער האט איינגעפילט דעם גאנצען אני מאמין פון געמיינדע-פראגראם?...

צי מיינען די ראדאמער פרנסים, אז אנשטאט צו געבען א ריינעם דין וחשבון און זאגען גאך וואס זיי זיצען אוי-

בען אין גמינע, וועלען זיי פערדולדען די מוחות מיט פאשקווילען-ערשיינונגען מכלומר'שט אין א פארם פון אויפרופען, וואס האט זיך דורך זיי בעוויזען לעצטענס אין גאס, מיט וועלכע זיי ערני-דעריגען בידים דעם כבוד פון א קהלה?

זענט איהר ה"ה פרנסים נישט פעהיג צו שאפען, טא פרובט א טראכט געבען וועגען ליקווידאציע, פרובט דאס זעלבע צוטוהן, ווי עס האט געטוהן די שטאדט לאדז. יעט פאר אייך זיין פיעל שענער

און טאקטישער. וואס נייעס איהר, אז איהר וועט אייך בעהאלטען ביי די קומענדיגע קהלה-וואהלען הייטער אונ-טער יענעמ'ס לאנגען מאנטעל... און וועלען אזוי ארום ווייטער אויסנוצען די סמימען פון די ברייטע מאסקים-טיכטען? אויב אייער איינציגער עוץ-מיטעל וועט זיין די לאזונג — „יאק, וואק!" דער „בלעת ם עליך ישראל"... וועט איהר האבען א טעות אין חשבון.

פון בלויז אזעלכע אבשטראקט-לאזונגען

Śniegowce damskie z gabardyny z aksamitnemi wyłogami wysokie Żł. 25,—
„ „ „ „ niskie „ 22,—
„ „ z trykotu „Jersey" z aksamitnemi wyłogami niskie „ 19,—
Kalosze męskie ciepłe „ 12,70
„ damskie „ „ 11,30

וועט זיך דעם אחדות מגהר נישט צו-נויפקלעבען. פאר אחדות און כלל-ישראל-איינהייט דארפט מען צוהיטען מיט מעשים און מיט גוטע עיפאלגרייכע מעשים פאר'ן זעלבען כלל-ישראל. איהר דארפט עס שוין געזוענקען פון דער פראקטיק בעת די שטאדט-ראט-וואהלען.

איהר וועט מוזען אבגעבען א גענויעם דין-וחשבון פון אייער לאנגער טהעטיג-קייט, פון אייערע מעשים טובים פאר די ארימע שיכטען, וועגען אייערע דאגות פאר די נויטען און ליידען פון דער ראדאמער יודישער ארימער בע-פעלקערונג.

וויפיעל שולען האט איהר געגרינדעט? וואס האט איהר געטוהן אויפן געביעט פון געזונדהייטס-וועזען פאר דער ארי-מער בעפעלקערונג? (איהר האט אפילו נישט געגעבען קיין סובסידיע פאר אזא וויכטיגע אינסטיטוציע ווי לינת הצדק) וואס האט איהר געטוהן פאר דעם סאציאלען הילפס-וועזען? וואו איז אייער פאנד פאר ארבייטס און פרנסה-לאזע?

אויף אט די אלע פראגען וועט איהר מוזען א ענטפער געבען. מיינט נישט, אז איהר וועט נישט מוזען אבגעבען אויף דעם אלעם א דין וחשבון. מ'קאן נישט און מען טאר נישט אבשטעלן אינגאנצען אין א זייט די בלוטיגסטע אינטערעסען און דאגות פון א גאנצען כלל צוליב א יחיד.

שוין צייט, אז איהר זאלט פער-שטעהן אז אפילו א האלב דעמאקראטישע קהלה, זאל זיך א חוץ מיט מתים, שחיטה, רבנות אויך זיך פערנעמען מיט מעהר נאציאנאלע און וועלטליכע ענינים פאר דער שטאדט.

כ. מיללער.

צים ה' ב. זי האט איהם איינגענומען און מיט א כיטרע-גנבה'ש שמייכעלע בענומען איהם בערוהיגען: — שעם דיך ה' ב. נישט שעהן חען א מאנסביל ווערט א יורענג און פטרגיסט טרערען. נאך יואז דאס אויפרעגען זיך? דו חייסט דאך נישט, צי זיי זענען פון דיר אנטלאזען. אפשר זענען זיי געפאהרען אביסעל אויף א שפאציר. אויב דו ווילסט זיך דערין איבערציינען געה און גיב א קוק אין דער אייזערנער קאסע. אויב דיין מאדאם ב. וועט האבען פון דארט ארויסגענומען דאס ציירונג געלד, וועט עס דעמאלט קאנען זיין א בעווייז, אז דאס יעצטיגע אוועק-פאהרען איז געווען א אויסגערעכענטער פלאן, פון פערשווינדונג, אויב ווי-

דער דארט וועט גארנישט פעהלען. קענסט זיין רוהיג, אז זיי וועלען גע-ווים צוריקקומען.

ה' ב. האט געפאלגט, און ווען ער האט זיך איבערצייגט, אז אין דער אייזערנער קאסע פעהלט גארנישט איז ער ווירקליך רוהיגער געווארען. דער ה' ב. האט זיך אהעקגעזעצט מיט א געזונקענעם קאפ און די פרוי ג. האט אין איהם כסדר אריינגערעדט ווי אזוי צו רעאליזירען דעם פלאן פון פאר-שטעלען פאר דעם אבער-לייטענאנט די בילד-שעהנע ביילקע, די טאכטער פון זייער ראדאמער שותף וו.

אין די פרוי ג. מיט ה' ב. געזעסען דא אין צומער און געפיהרט זייער געשפרעך וועגען דער שעהנער ביילקע

און דארט אויך ווארטאייער שפּעטע איז געפאהרען די קאטש און אויך די דייזענרע האבען דארט געפיהרט צוויי-שען זיך א נייעס אינטערעסאנטען געשפרעך. דער אינהאלט פון געשפרעך וואס איז געפיהרט געווארען צווישען די, וואס זענען געזעסען אין דער קאטש, פאהרענדיג אויף שפאציר איז בעשטאנען אין דעם, וואס דער אבער-לייטענאנט האט געמאכט דער מאדאם ב. א פארשלאג, אז זי זאל איהם געבען די יונגערע טאכטער פאר א כלה.

דער אבער-לייטענאנט האט זיך גאר-נישט קיינפירט און אין דער אנוועזענהייט פון די ביידע יונגע מיידלעך האט ער זיין פארשלאג דרייסט ארויס-

געוואגט. ער האט זיך אפילו נישט גע-שעמט ארומנעמען דער מאדאם ב'ס יונגערע טאכטער און קוקענדיג איהר שארף אין די אויגען איין זי געפרעגט: זאגען זי, דושקא, בין איך נישט א שעהנער יונגע? ווילען זי דען נישט אזא ברוטיגאם ווי איך?—

מאדאם ב. איז געווארען נישט איבעריג גוט אויפ'ן הארץ. זי האט זיך פערשעמט פאר איהרע אייגענע קינדער א חוץ דעם איז זי געווען איפערזיכטיג, וואס דער אבער-לייטענאנט הויבט זיך אן מעהר פעראינטערעסירען מיט איהר רוזשא ווי מיט איהר. מאדאם ב. האט צופיל ליב בעקומען דעם לייטענאנט, אז זי זאל קאנען ערלויבען ער זאל זיך בעקאנען מיט א צווייטע, מעג

הערבסט...

גישט אין זין פון א דריימאָנאטליכע יאָהר תקופה פערשטעהן מיר דאָ איצט דעם הערבסט, נור אין זין פון א יאָהרען-לאַנגע תקופה, וועלכע פערנעמט זיך איצט און אונזער לעבען, אין אונזער געשיכטע.

אויף אַלע געביטען פון אונזער געזעלשאַפטליכקייט, אין אַלע ווינקעלעך פון אונזער פאָליטישען, מאָראַלישען, גייסטיגען און עקאָנאָמישען לעבען — איבעראַל בלאָזען די כריבע הערבסט-ווינטען, איבעראַל דערגרייכען צום אויער די מינאָר קלאַנגען פון די אומעטיגע הערבסט-פידלען, די מעלאָדיען, וועלכע דרינגען אריין טיף טיף אין דער נשמה. טרייפלען אויף דאָס גאַנצע וועזען און פארצאנדערן דעם הימעל מיט דיקע גרויע שווערע בלייענע וואלקענס...

און אין קיין שום אנדערן וועלט טייל ווייסט נישט דאָס יודישע פאָלק פון אזאַ מין גרויקייט און אונקלאַרקייט ווי מיר דאָ אין פוילען.

פינף און ניינציג פראָצענט פון פוילישען יודענטהום איז עלעקטריזירט דורכ'ן שטראָם פון פערצווייפלונג. אין אַלע שיכטען פון אונזער געזעלשאַפט הערשט א ווילדע אפאטיע צו אלץ און צו אַלעמען. נידערגעשלאָגען און מוטלאָז, עלענד און הילפלאָזיגקייט — דאָס זענען די פיער סלופּעס אויף וועלכע עס באַזירט אונזער איצטיגעס לעבען.

די רייהען פון יודישען מיזר ווערען גאָר נישט קיין זיכערע, אז א דיאדע ווינט קען זיי איינגאנצען ענדערען און אפילו פערניכטען. וועגען דעם קליינהענדלער, וועלכער איז דער צאָהל-רייכסטער עלעמענט צווישען דעם האנדעלס-קלאַס, איז איבערהויפּט נישטאָ וואָס די רעדען. זיין לאַגע איז געגליכען צו א שטיף-קינד, וועלכעס האָט קיין מזל נישט בכלל. די געדיכטע רייהען פון יודישען האנדווערקער כאַפּען אויך אין דער פינפטער, צוליעב פערשידענע גרויסע און קליינע צרות, וועלכע בעאונרוהיגען זייער עקזיסטענץ.

כאַטש אזא עקזיסטענץ הייסט נור „נישט געשטאָרבען". אָבער „צו לעבען" קומט דאָס נאָך נישט. די יודישע יוגענד, וועלכע האָט שוין זוכה געווען צו ווערען בגרגים און צו בעקומען זייערע לאַנג-ערוואַרטעטע מאַטורעס — בלאָנדזשעט אליין ארום אין דער גענדיכטער הערבסט-גרויקייט און ווייסען נישט צו וואָס צו נעמען זיך. און דאָס וואָס מען וויל, צו וואָס מען האָט פעהיגקייטען, צו דעם קען מען דווקא נישט גרייכען, און במילא געהט מען אוועק אויף אנדערע פאַלשע וועגען, וועלכע שאַפען שפּעטער א ים פון ניט פערווירקליכטע האָפנונגען און נישט דערגרייכטע צילען, כאָטש די צייט איז אוועק, און מיה און שוויס האָט אָבגעקאָסט איבער געניג.

דער אנדער טייל ווידער פון דער נישט דערפאַהרענער יוגענד, פון דער אַזויגערופענער אינטעלעקטועלער, ענטוויקעלטער יוגענד, בלאָנדזשעט אויך ארום איבער דעם ענגען יורישען געטאָ און געפונט נישט צו וואָס צו נעמען זיך. ביי אזא גרויסען פראָצענט פון גייסטיג ארבייטענדע מענשען אין פוילען ווידער צו-קליין, אז אונזער יוגענד זאָל קענען זעלבסט זיך אויסאַרבייטען, בפרט, אז די טהירען פון אַלערליי מלוכה'שע אנשטאַלטען זענען פאַר אונז פערשלאָסען. און ערגעץ איז נישטאָ אזא ספּעציפישע לאַגע פון דער יוגענד, ווי די לאַגע פון דער יודישער יוגענד אין פוילען. נישט צו קדשי-הקדשים פון בילדונג, און נישט צום בעאמטענטום!

און וואָס זאָל ווירקליך אונזער יוגענד טהון? זי מוז דאָך עפּיס טהון! אויך דאָ איז צא ולמד, פון וואַנען עס נעמט זיך אזא גערעטעניש אויף ספּאָרט אויף פוטבאָל, אויף אַלערליי אנדערע נישט געזונטע ערשיינונגען, וועלכע מיר טרעפען ביי דער יודישער יוגענד.

מיר מיינען נישט חלילה צו זאָגען, אז ספּאָרט איז איבריג. אז ספּאָרט איז אוננוצליך, מיר מיינען נור צו זאָגען, אז ספּאָרט איז נישט קיין פאַך און דאָס קען נישט ווערען דער א און ת פון דער יוגענד-פּסיכאָלאָגיע.

ספּאָרט דאַרף נישט ווערען דער איינציגער לאָזונג פון דער יוגענד. ווייל מיט ספּאָרט אליין, וועט זי נאָך ווייט נישט אוועקפאַהרען... די יאָהרען לויפען שנעל. ווי לאַנג קען דויערן דער ספּאָרט-פעריאָד? און דאָס נעמט אַוועק די צייט, אין וועלכער ביי אנדערע אומות העולם בילדעט זיך אויס א יונגער דור פון טיכטיגע ארבייטספעהיגע און שאַפונגספעהיגע מענשען.

קוקען מיר זיך צו צו אונזערע געזעלשאַפטליכע מענשען, דערזעהן מיר ערשט דעם גאַנצען אומעט פון „הערבסט" שרעקליך זעהט אויס דאָס יודישע געזעלשאַפטליכקייט! צופוילט ביז צום ביין איז דער יודישער גוף. דאָס „פּאַרטייאישקייט" פרעסט אויף דעם יודישען אָרגאַניזם.

צוליעב קליינליכע פערזענליכע אמביציעס הערשט איבעראַל א פולווער-שטימונג. אָבער אויך די בענקעל-כאַפּעריי איז א פּראָדוקט פון אוננאָרמאַלקייט. די יוגענד האָט איהרע נישט דערוועבטע חלומות. און דער בירגערליכער יוד זוכט זיך זיינע ענינים, מיט וועלכער ער זאָל קענען די צייט פערטרייבען.

און אַנשטאָט דעם אַמאָליגען בירגער-

דאָס זיין אפילו אַנ'איינענע טאָכטער. האָט זי וועלענדיג א סוף מאכען פון דאָזיגען געשפּרעך זיך אָנגערופען מיט א רעלעקאַט שמייכעלע

— אָך, שפּאַסען זי נישט, ה' אָבער-לייטענאנט, מיין טאָכטער איז דאָך נאָך א יונגעס מעדכען. —

— עס מאכט נישט, מאַדאם, איך האָבע פיל סימפּאַטיע פאַר יונגע מעדכענס און בעזונדערס צו איהנען'ס רוזשאַ. איך שפּאַס נישט, גאָט בעהיטע.—

רוזשע האָט זיך שטאַרק פערוויטעלט. האָט אָנגעהויבען פיבערדיג צו ציטערן און צוטוליענדיג זיך צו דער מאַדאם ב. האָט זי איהר אין אויער אריין אריינגעשעפּטשעט: — מאַמעשי, איך פיהל זיך עפּיס נישט גוט, זאָל די מאַמעשי הייסען דעם סטאַנגריט אויסדרעהען די קאָטש אין אהיימצאָהרען.—

דער אָבער-לייטענאנט האָט זיך עפּיס אָנגעשטויסען. ער האָט זיך עפּיס פּלוצלינג רערפיהלט בעליידיגט און מיט א ביסעל א אויפגעטרעטען כאָן האָט ער ווייטער פאָרטגעזעצט זיין פריהערדיגען געשפּרעך.

— וואָס? א עסטרייכישער אָבער-לייטענאנט איז א שאַנדע פאַר א יודע? איך האָבע דאָס ניט געוויסט. אך זאָ!—

—גאָט בעפאַר, האָט מאַדאם ב. פיהלענדיג, אז דער פאָרשלאַג פון אָבער-לייטענאנט נעמט-אָן א ערנסטען כאַראַקטער, זיך געפּרובט ארויסדרעהען — גאָט בעהיטע, קיין שאַנדע, א עסטרייכישער אָבער-לייטענאנט איז פאַר מיר די גרעסטע עזרה — אָבער אונזער ביבלי' פערבאָט אונז צו הייראַטען מיט א קריסט. און זי דאַך קריסט זינט —

— אָבער דאָס מאכט ניט, ביי אונז אין ווין הייראַטען פיל קריסטען מיט יודישע טעכטער. —

— אין פוילען איז דאָס אָבער שטרענג פערבאָטען, דאָ איז דאָס יודענטום רעליגיעז געשטימט, הער אָבער-לייטענאנט

-- האָט שוין מאַדאם ב. אָנגעהויבען מאָטיווירען מיט רעליגיעזע ארגומענטען.

— דאָס איז מיר א ווּנדער אויף איהנען, מאַדאם, וואָרום האָבען זי געמענגט

— האָט דער לייטענאנט עפּיס אָנגעהויבען צו זאָגען מיט א שמייכעל און נישט פערענדיגט דעם זאַץ.

— ווערז איךז וואוז און ווענז האָט זיך מאַדאם ב. נישט געחאַפּט און נישט פערשטאַנען דעם בעדייט פון דעם דאָזיגען אַנצוהערעניש.

— נו, יאָ, איך דענק וועגען די יודישע טעכטער און פרויען אין די לובלינער האָטעלען מיט אונזערע עסטרייכישע יונגע אָפיצירע. דאָס איז יאָ ערלויבט וואָס מאַדאם ב.? — דער אָבער-לייטענאנט איז אייגענטליך דערביי אויסען געווען צו דערמאָנען די מאַדאם ב. איהרע נאָכט-וויזיטען ביי איהם אין לובלינער האָטעל. אָבער ער האָט זיך צוריקגעכאַפּט און זיך לייטיש אויסגעדרעהט, נישט וועלענדיג זי קאָמפּראָמיטירען אין די אויגען פון איהרע אייגענע טאָכטער. מאַדאַם ב. האָט שוין איינס פערשטאַנען וואָס ער מיינט, זי איז איינגאַנצען רויט געוואָרען און געציטערט דער אָבער-לייטענאנט זאָל ווייטער נישט דערצעהלען און ענטדעקען דעם סוד וועגען איהר אויפענטהאלט אין לובלין. מאַדאם ב. האָט גלייך איבערגעשלאָגען איהם אין מיטען די רייד מיט א געצווּנגענעם לאכעדיג מינעלע מכלומר'שט אין א וויץ: —

— אָבער, ה' אָבער-לייטענאנט. ס'איז דאָ א אויסוועג. ווען זי א יוד ווערען דאַן בעקומען זי מיינע טאָכטער פאַר א בראָטע. —

— דאָס איז גוט — האָט דער לייטענאנט מסכים געווען אויך אין א וויץ.

דאָס דאָזיגע געשפּרעך איז אין מיטען איבערגעריסען געוואָרען, ווייל מאַדאם ב. האָט בעמערקט ווי אינטער זייער קאָטש פאָהרט עפּיס כסדר נאָך א בריטשקע ווי מיט א כונה זיי נאָכצושפּיאָנירען. האָט מען אויפגעהערט צו רעדען און אַלע האָבען מיט פאַרשענדע בליקען זיך אַלע ווייל אומגעקוקט צו דער בריטשקע און צו די פּאַסאַזשירען, וואָס זענען דאָרט געזעסען.

(פאָרטזעצונג קומט.)

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פון דער בעריכט'ס־פערזאמלונג פון די האנדווערקער־דאזארעס.

פאַריגען שבת איז אין לאָקאַל פון האַנדווערקער־קלוב פאָרגעקומען א בעריכט'ס־פערזאַמלונג פון די האַנדווערקער־דאָזאָרעס. דער וויצע־פרעזעס ה' רובינשטיין, אונטער וועמענס פאָרזיץ די פערזאמלונג איז געפיהרט געוואָרען, האָט עפענענדיג די פערזאַמלונג ערקלערט, אז די פערוואלטונג פון קלוב האָט געפונען פאר נויטיג צונויפצורופען דעם בעריכט'ס־מיטינג צוליב דער חאָטישער לאַגע, וואָס הערשט לעצטענס אין גמינע־לעבען אין ראדאָם. אלס אילוסטראציע ווייזט ה' רובינשטיין אָן אויף דעם פאַקט פון די פלאַקאַטען, וואָס די גמינע האָט ארויסגעלאָזט אונטערשרייבענדיג דעם ראט און פערוואַלטונג. בשעת די האנדווערקער־פרנסים און דאָזאָרעס האָבען — לויט ווי זיי האָבען איהם ערקלערט — דערפון קיין שום אהנונג נישט און צומאָלט נישט געוויסט, אויב די גמינע האָט בדעה אזעלכע פלאַקאַטען ארויסצולאָזען.

ה' רובינשטיין קריטיקירט שארף די האנדווערקער־דאָזאָרעס דערפאַר, וואָס זיי האָבען ביז יעצט אזוי ווייניג נאָכגעלאָזט הערען פון זיך און בכלל פאר זייערע קיינע לייסטונגען אין גמינע לטובת די האנדווערקער־אינטערעסען.

נאָך דער ערעפנונג'ס־רעדע פון ה' רובינשטיין נעמט דאָס ערשטע וואָרט דער דאָזאַר ה' חיים קאַרמאַן, וועלכער דריקט אויס זיין פערווינדערונג, וואָס די פערוואלטונג פון קלוב האָט די האַנדווערקער־דאָזאָרעס נישט מודיע געווען וועגען דער פערזאמלונג מיט 8 טעג פריהער, אין משך פון וועלכע זיי זאָלען האָבען די מעגליכקייט זיך צו צוגרייטען מיט בעריכט'ס־מאַטעריאַלען וועגען זייער גמינע־טהעטיגקייט. ה. קאַרמאַן ערקלערט, אז די שולד פאר די קליינע דערגרייכונגען פון די האַנדווערקער־דאָזאָרעס טראָגען יענע האַנדווערקער פאַרשטעהער, וועלכע האָבען גורם געווען, אז די האַנדווערקער זאָלען ביי די וואַהלען צו דער קהלה געהן צושפּליטערט און צוטיילט אין בעזונדערע גרופּעס און אנשטאָט איין פעראייניגטע וואַהל־ליסטע פון גאַנצען האַנדווערקערטום, וועלכע האָט געקענט אריינפיהרען אין קהלה ביז 10—12 האנדוו.־דאָזאָרעס, וועלכע וואָלטען דאַן געבילדעט א רעספּעקטירענדע קראַפט — אנשטאָט דעם איז צוליעב די שפּאַלטונגען נאָר אריין עטליכע דאָזאָרעס, וועלכע ווערען ביי אַלע ענינים אין גמינע מאַיאָריזירט.

ה' קאַרמאַן איז מודה אז בי'דן היינטיגען טאָג האָט די גמינע אבסאָלוט נישט געטאָהן פאר די ברייטע יודישע פאָלק'ס־שיכטען. די האנדוו.־דאָזאָרעס האָבען גאָרנישט געקענט אויפטהון. זיי זענען נאָר געשטאַנען אויף דער וואַך, נישט צו דערלאָזען צו קיין עוולות און ווי ווייט מעגליך פערטיידיגט אין דער קהלה אַלע האנדווערקער־אינטערעסען הן פון רבים והן פון יחיד.

בנוגע די גמינע־פלאַקאַטען איבער די ראדאָמער באַסען זאָגט ה' קאַרמאַן, אז דאָס איז א נישט־דערלאָזבארער פאַל, געגען וואָס די האַנדווערקער־פראַקציע איז ארויסגעטרעטען מיט א פּראָטעסט אויף דער היגער פּרעסע. ה' קאַרמאַן קומט צום אויספיהר, אז היות ווי די קאָדענץ פון דער היינטיגער גמינע ענדיגט זיך, זאָל דאָס האַנדווערקערטום געהן צו די קומענדיגע קהלה־וואַהלען פעראייניגט און דורכפיהרען דאַן א געשלאָסענע און איינהייטליכע אקציע, וועלכע איז אימשטאַנד צו געבען אזעלכע רעזולטאַטען, אז אין דער צוקונפטיגע קהלה זאָלען אריין א גרעסערע צאָהל אויפריכטיגע און דעמאָקראַטישע פרנסים, וואָס וועלען מיט זייער השפעה מעהר נישט דערלאָזען, אז אזעלכע מעשים זאָלען זיך איבער'חזר'ען.

אין זיין בעריכט־ארויסטריט גיעט דאָזאָר ה' איידעלבוים איבער א רייהע פאַקטען, וואָס בעווייזען אויף דער איגנאָרירונג'ס־טאַקטיק פון עטליכע דאָזאָרעס, וועלכע שטעהען אין דעם שפּיץ פון דער גמינע־אָנפיהרונג. אזוי למשל דערצעהלט ער, אז אלס האַנדווערקער פאַרשטעהער און פאַכמאַן איז ער געקליבען געוואָרען אלס מיטגליד אין דער ווירטשאַפט'ס־קאָמיסיע און ווען ס'איז אויסגעקומען די זעלבע קאָמיסיע זאָל פאָהרען קיין סקאַרשאָוו און צוזאַמענהאַנג מיט'ן רעמאָנטירען דאָרט דורך דער גמינע די מקוה, האָבען די ה"ה מוליער און הערשיל נוטמאַן איהם פולשטענדיג אויסגעמיטען און זענען אהינגעפאָהרען אויף זייטיגע וועגען דורך פעלדער מ'זאָל נישט וויסען, אז די קאָמיסיע פאָרט אהין. אזאַ צו להכעיס'דיגע פּאָליטיק, זאָגט ה' איידעלבוים, לאָזט זיך מעהר נישט טאָלערירן. ה' איידעלבוים גיעט איבער, אז דער ראט האָט בעשטימט אין בודזשעט פאר דער סקאַרישאָווער מקוה א סומע פון 3000 זלאָטעס און ביז'ן היינטיגען טאָג בעטרעפען שוין די אויסגאַבען איבער 10.000 זלאָטעס. דאָזאָר איידעלבוים שטעלט זיך אויך אָן אויפ'ן פאַקט, וואָס די ה"ה מוליער'ס און אנדערע האָבען אָהן א שום כבה אויפגעלעזט דעם קאָמיטעט פון די פאַך־קורסען. ביי אזאַ לאַגע איז אליין פערשטענדליך, פאר וואָס די האַנדווערקער־דאָזאָרעס זענען ביז היינט נישט בכח געווען עפּעס אויפצוטוהן. ה' איידעלבוים ערקלערט, אז וויפיעל ס'איז געשריבען געוואָרען אין די אָרטיגער יודישער פּרעסע איז אפילו נישט א צעהנט־חלק לגבי דעם, וואָס קומט פאר אין דער ווירקליכקייט. ער געהט איבער די גאַנצע געשיכטע פון די אָפּערכן, פּראָטעקציעס א. ד. גל. און קומט צום אויספיהר, אז קיין גרויסע גליקען פון די גמינע איז שוין נישטאָ צו ערוואַרטען און דעריבער וואַרפט ער זיך אונטער דעם בעשלוס פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג.

נאָכ'ן אויסהערען דעם בעריכט פון די ה"ה איידעלבוים, קאַרמאַן, ווערט דורכ'ן ה' האַך אריינגעטראָגען א פאָרשלאַג, אז די אלגעמיינע פערזאמלונג זאָל אָננעמען א בעשלוס, די גמינע זאָל אויפגעלעזט ווערען. נאָכ'ן פּראָטאָקאָלירען דעם פאָרשלאַג גיבען נאָך אָן בעריכטען די דאָזאָרעס ה"ה העלפאַנט און משה ראָזענבוים. דער לעצטער האַלט א לענגערע רעדע, אין וועלכע ער שילדערט אויספיהרליך דעם גאַנצען מצב, אז אין די גמינע איז בכלל נישטאָ מיט וועמען צו רעדען און אז די גאַנצע אָנפיהרונג דאָרט האָבען איבערגענומען עטליכע תקיפים, וואָס טהוען אלץ אָן אויף אייגענער פעראַנטוואָרטליכקייט. ער דערמאָנט דעם פאַקט מיט'ן דאָזאָר ה' העניך ווינטרויב, וועלכער האָט פערשעמט דאָס גאַנצע יודישע האַנדווערקערטום אין ראדאָם מיט'ן איבערטוישען דאָס קבר פון פערשטאָרבענעם האנד.־פרעזעס ה' ל. בריליאַנט און אנשטאָט איהם צו דעגראַדירען און איהם דערווייטערען פון בית עלמין־אַבטיילונג, ווי דאָס האָט געפאָדערט דאָס גאַנצע האַנדווערקערטום — האָט מען נאָך איהם אָנגעהאָנגען שליפעס און געמאַכט פאר וויצע־פרעזעס. ה' ראָזענבוים גיעט איבער: נאָכדעם, ווי די גמינע האָט ארויסגעהאָנגען אין גאַס די שמאַטעס מיט'ן נידריגסטען אינהאַלט געגען דער ראדאָמער יודישע פרעסע, האָב איך זיך געווענדעט צום דאָזאָר ה' מוליער מיט די פראַגע, ווער האָט אזעלכעס ערלויבט ארויסצוגעבען און אויף וועלכער ראַט, אָדער פערוואַלטונגס־זיצונג ס'איז אָנגענומען געוואָרען א בעשלוס ארויסצוגעבען אזעלכע אונערהערטע אויפרופען, וועלכע פערשוואַכען דעם יודישען כבוד — האָט דער ה' מוליער מיר געענטפערט:

***

הערבסט

(ענדע פון זייט 4)

טיפּ פון יודישען מענשען, וועלכער פלעגט זוכען זיין פערגניגען אין בית־מדרש, געהט ער היינט אין פעראיין אָרער אין זיין אָרגאַניזאַציע, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען אַנ'אַנדער סאָרט עליות: אנשטאָט שלישי און ששי־פּאָליטיק, איז היינט פּרעזעס און וויצע־פּרעזעס־פּאָליטיק. אנשטאָט עוסקי בצרכי צבור באמונה, איז היינט א צייט פון שווערען קאַמף פאר א בענקעל אין מאַגיסטראַט, קהלה א. א. וו.

און אזוי איז די גאַנצע פּויליש־יודישע נעזעלשאַפט ארומגעכאַפּט ווי מיט א פיבער פון א פּסעוּדאָ־לעבען. נישט מיר שאַפען און נישט מיר טוהען, וואָס מיר דאַרפען, נור וואָס די צייט ברענגט אונז צופעליג מיט. און פון גרויס ביז קליין דרעהען מיר זיך אַלע אין דער פער'כשופ'טער ראַד פון אונזער תקופה פערגליווערטקייט. מיר געהען נישט ווייטער, מיר געהען נישט צוריק. נור מיר שטעהען אויף איין אָרט, און ראָס איז פיל שעדליכער, ווי אפילו צוריק צו געהן. און פון רעכטס און לינקס שטעהן מיר ארומגערינגעלט מיט א כינעזישע וואַנד, וועלכע לאָזט אונז נישט אַרויס, און נישט אריין. און אויב מיר ווילען כאַראַקטעריזירען אזא מין לעבען, אזא מין תקופה, וועלכע פערשטעלט אונז אַלע וועגען צו א בעסערע צוקונפט, וועלכע פערגעבעלט אונז די שיין פון א העלערען מאָרגען איז דער איינציגער אויסדרוק, וועלכען מיר געפינען פאר אזא תקופה—הערבסט, הערבסט און הערבסט!!!

מ. גינזבורג.

ס'בלייבט אייך נאָר דער איינציגער אויסוועג צו פּראָטעסטירען. וואָס איך חיל איז אָבגעטוהן. —

ה' ראָזענבוים ערקלערט, אַז די דריטע פון די האנדווערקער־פאַרשטייער אין דער קהלה איז בעשווערט און, אַז נישט איינמאָהל האָט די האנדווערקער־פראַקציע זיך געוואָלט אָבזאָגען פון די מאנדאַטען. דאָס רעכענען זיך אָבער מיט דער לאַגע פון די ברייטע פאָלקס־מאַסען, וועלכע נויטיגען זיך אין כסדר'דיגע אינטערווענצען אין דער קהלה, ווי אויך דאָס, וואָס די קאַדענץ פון דער גמינע ענדיגט זיך אין קורצען. איצט האָט דאָס אָבגעהאַלטען די האנדוו. דאַזאָרעס פון ענטגילטיגען אָבזאָגען זיך פון דער קהלה.

אין שאַרפע רעדעס זענען אויך ארויסגעטרעטען די ה"ה מאַגנישעווסקי ציממעראַנט א. אנד. צום סוף פון די פערזאַמלונג ווערט אַנגענומען דער פאָרשלאַג פון ה' רינגערצאַכער, אַז די האנדווערקער־פראַקציע זאָל זיך דערווייל נישט אָבגעבען אין דימיסיע, ווייל דערמיט ווערט בעגאַנגען יעדען א פעהלער לגבי די האנדווערקער. וועלכע וועלען זיך נישט האָבען צו ווענדען זיך צו ווענדען, אין פאַל זיי וועלען דורך דער גמינע בעעוולה'ט ווערען, נאָר, אַז די האנדווערקער־פראַקציע זאָל איבערגעהן אין דער גמינע אין דער שאַרפסטער אָפּאָזיציע בנוגע אַלע פראַגען און ענינים, ביי וועלכע ס'וועט איגנאָרירט ווערען די האנדווערקער־פּאָסטולאַטען און בכלל קעמפפען געגען יעדער אונגערעכטיגקייט, וואָס ווערט אָבגעטוהן בנוגע די ברייטע פאָלקס־שיכטען, ווי אויך, אַז די פערוואַלטונג פון קהל זאָל צושיקען צו דער גמינע א בריעף, מיט'ן שאַרפסטען פּראָטעסט געגען די גמינע־אוזורפּאַטאָרען.

דער בעזוך פון דעפּ. האַרטגלאַס אין ראַדאָם.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קרן היסוד־אַקציע, וואָס ווערט דורכגעפיהרט ביי אונז אין שטאָדט, האָט היינטיגען זונטאַג געווייַלט אין ראַדאָם דער פּרעזעס פון יודישען קאָ"אָ אין סיים דעפּ. האַרטגלאַס.

דעפּ. האַרטגלאַס האָט אין זיין רעפעראַט אין סוחרים־פעראיין אַרומגערעדט די יודישע לאַגע אין פוילען, ווי אויך וועגען דער בעדייטונג פון קרן היסוד. אויפ'ן רעפעראַט זיינען אַנוועזענד געווען א גרעסערע צאָהל מענשען, וואָס זענען פערבעטען געוואָרען דורך ספּעציעלע איינלאַדונגען.

נאָכ'ן רעפעראַט האָט פאַר דעפּ. האַרטגלאַס זיך פאָרגעשטעלט א דעלעגאַציע פון 10 פּערזאָהן, וואָס איז בעשטאַנען פון די ה"ה: מרדכי דען, הירש אלי גאָלדבלום, אלי טענענבוים, חיים ניימאַן, אברהם קאַרמאַן, אשכנזאי, בלומאַן, אַ. האַק, מערין און מאָטיל זעלצער. די דעלעגאַציע האָט פערלאַנגט, אַז דעפּ. האַרטגלאַס זאָל נישט איבערנעמען די מיסיע צו פערטיידיגען די גמינע פאַר'ן טריבונאַל, אויפ'ן אָרט פון איהר ביז־איצטיגען אַדוואָקאַט פּאָזנאַנסקי, פון וועלכען די גמינע זאָגט זיך אָב צוליב דער מעשה־שוואַרצבאַרד.

ווי מען אינפאָרמירט אונז, האָט דעפּ. האַרטגלאַס געזאָלט ערקלערען, אַז די גמינע האָט זיך צו איהם קיינמאָהל נישט געווענדעט אַלס צו אַן אַדוואָקאַט, נאָר אַלס פּרעזעס פון יודישען קאָלאָ אין סיים און צוליב דאָס שליכטען פון סיים וועט ער ממילא שוין אויך פּרעזעס פון קאָלאָ. ווייטער וואָס אַנבעטרעפט זיין מיסיע אַלס אַדוואָקאַט נעמט ער אַזעלכע פּראָצעסען בכלל נישט אָן.

אין ווייטערדיגען געשפּרעך האָט די דעלעגאַציע אַרויסגעשטעלט א פאָרשלאַג, אַז דעפּ. האַרטגלאַס זאָל דורך זיין השפּעה זעהן צו ווירקען, אַז די מחלוקה אַרום דעם ראַדאָמער רבנות זאָל אויפהערען און ס'זאָל ענדליך אַריינטרעטען אין דער לאַגע א בערוהיגונג און ענדגילטיגער שלום. דעפּ. האַרטגלאַס זאָל האָבען דערויף געענטפערט, אַז דער אויסוועג אויף שלום איז צו געבען די גמינע די מעגליכקייט דורכצופיהרען וואַהלען אויף א רב און ה' קעסטענבערג זאָל בלייבען מורה הוראה. די דעלעגאַציע האָט אויסגעדריקט איהר הסכמה אויף וואַהלען נאָר בתנאי די וואַהלען זאָלען צושטאַנד קומען ביי א צווייטע קהלה.

אויף דער ערקלערונג פון דער דעלעגאַציע, דאָס די מעהרהייט פון שטאָדט איז געגען דער יעצטיגער גמינע, האָט דעפּ. האַרטגלאַס פאָרגעשלאָגען, אַז אויף פעסטשטעלען די ריכטיגקייט מיט יעמען ס'איז די מעהרהייט און ביי איין וועג'ס אַזוי נאָך ערלעדיגען דעם ענין רבנות, וואָלט געוועזען דער בעסטער פּראָביר־מיטעל צו מאַכען א פּלעביסציט. ד. ה. אַז אין מאַגיסטראַט זאָל אויסגעזעצט ווערען א פערטרויאונג'ס מאַן, וועלכער זאָל האָבען דעם צוטרוי פון דער גאַנצער שטאָדט און אַלע היגע יודישע בירגער זאָלען דורך זייערע שטימען זיך אַרויסזאָגען געגען, אָדער פאַר בעשטימען דעם ה' קעסטענבערג אַלס רב און אויב ער וועט בעקומען א מעהרהייט וועט ער בלייבען רב.

די דעלעגאַציע האָט צוגעזאָגט וועגען דעם דאָזיגען פאָרשלאַג זיך צו בעראַטען און געבען דעריבער א ענטפער.

פון דער ראַדאָמער ספּאָרט-בעוועגונג.

שבת דעם 29־טען פ. ח. איז אויפ'ן קאַמפּס־פּלאַץ פון ר. ק. ס. (אַלטען גאַרטען) פאָרגעקומען א פריינדשאַפטס־מעטש וועגען אריבערגעהן אין קלאַס „ב" צווישען די היגע יודישע ספּאָרט־דרוזשינע „מכבי" און זאַגאָזשדזשאַנער „פראַך". דער מעטש איז באַלד פון די ערשטע מינוטען אָן געשפּיעלט געוואָרען מיט א שטאַרקע אַמביציע פון מכבי'ס זייט און אין פערלויף פון איינִיגע מינוטען איז די יודישע שפּילער געלונגען צו מאַכען דעם ערשטען גאָל. ביז דער הפסקה איז געוועזען דער זעלבער רעזולטאַט.

נאָך דער הפסקה אַטאַקירט „מכבי" מיט שטאַרקע אָנגריפען זיין געגנער, אָבער אָהן רעזולטאַט, דאַגעגען די זאַגאָזשדזשאַנער געסט געלונגט נאָך שווערע מיה אין די לעצטע מינוטען אויסצוגלייכען. דער מעטש, וועלכער איז געוועזען זיכער ביי די יודישע צושויער, אַז ער וועט זיך פערענדיגען מיט'ן זיעג פון „מכבי", האָט זיך געענדיגט 1 געגען 1 (רעמי)

* * *

פערגאַנגענעם זונטאַג האָט די היגע „מכבי" געשפּילט א מייסטערשאַפט'ס־מעטש וועגען אריבערגעהן אין קלאַס ב. אין זאַגאָזשאַן מיט די דאָרטיגע „פראַך" און איז פערענדיגט געוואָרען מיט א פאַראויסגעזעהענעם רעזולטאַט 3 געגען 0 לטובת „פראַך".

ווי מיר הערען, האָט „מכבי" אַזוי אויך שאַנסען אריבערצוגעהן אין קלאַס „בע".

בר־כוכבאַ—טשאַרני 0:0

א זעהר אינטערעסאַנטער פריינדשאַפטס־מעטש איז געשפּילט געוואָרען פערגאַנגענעם זונטאַג אויפ'ן קאַמפּס־פּלאַץ פון 72־טען פּ. פּ. צווישען די אויבענדערמאַנטע ספּאָרט־קלובען. דאָס פּרובען זיך שוין צום צווייטען מאָהל פון די היגע בר־כוכבאַ מיט דער שטאַרקסטער טשאַרני האָט צוגעצויגען א גרויסען עולם יודישע און נישט־יודישע ספּאָרט־ליבהאָבער און מיט דער גרעסטער נייגעריגקייט זיך צוגעקוקט צום גאַנג פון מעטש.

ווי נאָר דער מעטש האָט זיך אָנגעהויבען האָט זיך באַלד געלאָזט פיהלען די שטאַרקע איבערמאַכט פון די יודישע ספּאָרט־שפּילער איבער איהר געגנער. עס ווערען אָבער עטליכע גינסטיגע מאָמענטען דורך די בר־כוכבאַ־שפּילער נישט אויסגענוצט. דער מעטש איז פערענדיגט געוואָרען מיט רעמי (0:0)

דער 11־מעטערדיגער שטראָף־שאָס פאַר בר־כוכבא איז נישט אויסגענוצט געוואָרען.

ש — ם.

געבּרויכט נאָר „פּאַטאַקאָל"
וועלכער איז אויף דער ווירטשאַפטליך שפּייז פּראָדוקטען אויסשטעלונג אין קאַטאָוויץ (18|9—9|10 27)
בעשאָנקען געוואָרען מיט א

גאָלדענעם מעדאַל

הכשר פוגים הרה"ג צבי חנוך הכהן שליט"א לעווין אבד"ק בענדין.

TERMIN ZAMKNIĘCIA **WYSTAWY ELEKTRYCZNEJ**
w gmachu teatru „ROZMAITOŚCI" w Radomiu w dniu 14 listopada b.r.
Korzystajcie z okazji zapoznania się z najnowszymi zdobyczami w dziedzinie elektrotechniki w zastosowaniu energji elektrycznej do celów gospodarczych, handlowych i przemysłowych.
Wstęp 1 zł. P. P. Wojskowi i młodzież po 50 gr. — wycieczki szkolne po 20 gr.

סיים-רעפּוטאַט ד״ר לעאָן רייך אין ראַדאָם.

קומענדיגען דאָנערשטאָג דעם 17-ען ה. ח. וועט דער בעוואוסטער פּאָליטישער עסקן און בעריהמטער רעדנער, סיים דעפּ. ד״ר לעאָן רייך זיין דער גאַסט פון יודישען ראַדאָם. ד״ר רייך וועט אין היגען טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי רעפערירען איבער איינעם פון די וויכטיגסטע און אַקטועלסטע טהעמעס, וואָס פּראַינטערעסירען ביים היינטיגען טאָג אין א אונגעהוירער מאָס דאָס פּוילישע יודענטום.

די חשוב׳ע און גייסטרייכע פּערזענליכקייט פון ד״ר רייך, זיין גלענצענדע רעדנער-קראַפט און בכלל זיין שטאַרקער אנזעהן אין דער יודישער פּאָליטישער וועלט רעדען שוין גענוג פאַר זיך אליין אזוי, אז יעדע רעקלאַמע איז גענצליך איבריג. מ׳קאָן דעריבער מיט דער פולער פערזיכערונג פערהאָפען, אז דאָס יודישע פּובליקום אין ראַדאָם, וועט אויסנוצען די גינסטיגע געלעגענהייט און קומען מאַסענווייז בעזוכען דעם אַקטועלען און זעהר אינטערעסאַנטען רעפעראַט פון ד״ר רייך.

דער רעפעראַט ווערט איינגעאָרדענט א דאנק די פיעלע בעמיהונגען פון יודישען אַקאַדעמישען-קרייז אין ראַדאָם.

אַרעסטירט און בעפרייט געגען קויציע דעם רעדאַקטאָר פון „סלאָוואָ"

אין יעדליניא האָט די פּאָליציי היינטיגען מאָנטאג אַרעסטירט די דאָרטיגע קריסטליכע איינוואָהנערין פרוי יאַקובאָווסקי, מיטארבייטערין פון דער היגער פּוילישער צייטונג „סלאָווא ראַדאָמסקע". די פערהאַלטענע איז איבערגעפיהרט געוואָרען אין ראַדאָמער פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט.

אויף צומאָרגענס דינסטאג, 7 אין דער פריה איז אַרעסטירט געוואָרען דער רעדאַקטאָר פון „סלאָוואָ", ה׳ ציבולסקי.

ביידע אַרעסטירטע זענען נאָכן פערהער פון דער פּאָליציי-מאַכט און דערנאָך דורך דעם אויספאָרשונג׳ס-ריכטער, בעפרייט געוואָרען געגען קויציע.

די סבה פון די אַרעסטען איז דאָס בעשולדיגען זיי אין פערשפּרייטען דאָס בעקאַנטע פלוג-בלעטל וועגען גענעראַל זאַגורסקי.

פון „עזרה"

נאָך די ימים טובים איז ווייטער ווי שטענדיג טעטיג די אומזיסטע קיך ביי דער געזעלש. „עזרה". וואו ס׳ווערען ארויסגעגעבען אומזיסטע מיטאָגער אויפ׳ן אָרט ווי פאַר פאַמיליעס א היים.

לטובת דער געזעלש. „עזרה" האָט געשאַפען 150 איינטריטס-בילעטען ערשטען פלאַץ דער היגער אינהאַבער פון קינאָ „אָדעאָן" ה׳ באָרוויצקי. די בילעטען זענען געוואָרען פערטיילט צום פערקויפען אין נאָרמאַלען פרייז. ס׳איז וויכטיג, אז מ׳זאָל קויפען די בילעטען ווען מ׳ווענדעט זיך צו ווענען.

קרן-היסוד-אַקציע אין ראַדאָם.

זונטאג, דעם 6/XI האָט זיך אין אונזער שטאָדט, אין דער אנוועזענהייט פון דעם פּרעזעס פון דער יודישער קאָלאָ. דעפּ. האַרטגלאַס — אָנגעהויבען די היי-יאָהריגע אַקציע פאַר׳ן קרן-היסוד. ס׳האָט זיך געשאַפען א קאָמיטעט פון עטליכע און צוואַנציג פּערזאָן, וועלכער דאַרף דורכפיהרען די אַקציע פאַר׳ן קרן-היסוד. באלד צומאָרגענס איז דער קאָמיטעט צוגעטרעטען ענערגיש צו דער ארבייט. עס איז צו האָפען, אז אונזער שטאָדט וועט אויך היי-יאָהר נישט בלייבען הינטערשטעליג, און דער רעזולטאַט פון דער אַקציע וועט ענטשפּרעכען די בעדערפניסען פון ארץ ישראל. מיט דער אַקציע פיהרט אָן דער דעלעגאַט פון וואַרשא ה׳ מ. פינקעלשטיין.

צוגעשיקטע קאָמוניקאַטן.

פון „פּועלי אגודת ישראל".

די איינציגע יודישע רעליגיעזע ארבייטער אָרגאַניזאַציע פ. א. י., וואָס האָט זיך לעצטענס געשאַפען אין ראַדאָם פירט א ענערגישע טעטיגקייט, און איינע פון איהרע ערשטע אויפגאַבען וואָס די אָרגאַניזאַציע איז צוגעטרעטען צו פערווירקליכען, איז די יעצטיגע שוין געשאַפענע „בית יעקב" - שולע, וועלכע האָט גרויסע פערדינסטען מיט איהר ערציהונג אין די ערטער, וואו זי שאַפט זיך, ווייל זי איז די איינציגע טעכטער שולע, וואָס בילדעט אויס בעוואוסטזיניגע רעליגיעזע טעכטער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט געוויילט אין ראַדאָם די פיהרערין פון בית יעקב אין פוילען די פרוי שרה שענירער פון קראָקע. וועלכע האָט אָבגעהאַלטען א פרויען-בעראַטונג איז געווי אָנגעצייכענט א פּלאַן פון דער שולע. אלס לעהרערין פון דער שולע איז אנגאַזשירט געוואָרען די פ. מ. סטאַקמאַן.

זונטאָג איז פאָרגעקומען א גרויסע פרויען-פערזאַמלונג, אויף וועלכע די פ. סטאַקמאַן האָט רעפערירט „א. ד. ט. „וואָס איז בית יעקב". איז געוועהלט געוואָרען אַ פרויען-קאָמיסיע, וועלכע בעשטעהט פון די פרויען: גישע פּינעס, שפרה רייכמאַן, שפרה יאַנאָווסקי פייגע אָרענשטיין, גאָלדע שיינפעלד, חיי׳ ראָזענבערג און צפורה לאנדוי, ווי אויך א מענער-קאָמיסיע פון די ה״ה: ל. מ. זיכערמאַן, ב. ווייגאַכר, א. י. בוים, מ. א. בערגער, א. ש. אדלער-פליגעל, פ. ווייסמאַן, מ. יאַנאָווסקי, ה. גאָלדבערג, פ. ליבראָך און ח. א. וויינטרויב.

דאָס סענסאַציאָנעלע קינד וולאַדזיאָ זווירליטש.

ווי מיר ווערען געוואויר פון די פראַנצויזישע צייטונגען, האָט דאָס וואונדער-קינד, וואָס איז ערשט נישט לאַנג אויפגעטרעטען אין קינאָ „אָדעאָן", ארויסגערופען א גרויסע פּעראינטערעסירונג אין די פראַנצויזישע געלעהרטער וועלט. אזוי די פראָפעסיאָנעלע פּרעסע, ווי אויך א גאַנצע רייהע צייטונגען שענקען איהם (וולאדזיאָן) גאַנצע שפּאַלטען. אָבשטעלענדיג זיך איבער זיינע פענאָמענאַלע פעהיגקייטען.

ווי אין פּאַריז אזוי אויך אין „אָדעאָן", האָט ער געקענט ענטשיידען די רעטענישען פון אויסגעפונען פערלוירענע פערזאָנען. זיין חאַהנונג איז שטענדיג פיל מיט אַהן אַ שיער אינטערעסאַנטען, וועלכע ווילען בעקומען א עצה פון דעם וואונדער קינד.

* * *

די דירעקציע פון קינאָ „אָדעאָן" האָט פערגרעסערט דאָס אָרקעסטער און פון היינט אָן שפּילען 6 מוזיקאַנטען, פידלער, פּיאַניסטען און פוסהאַרמאָניע, וועלכע שפּיעלען אויס די קלאַסישסטע קאָמפּאָזיציעס, וואָס פערשאַפען אַ גייסטיגען גענוס די בעזוכער.

די ענגלישע צייט-שריפט, וואָס איז געווידמעט די עסטעטיק, שרייבט: די פערבאָרגענע קראַפט, עלאַסטישקייט און בעקוועמליכקייט - געפיהל, דאָס זענען אויפגאַבען, וואָס די היינטיגע צייט בערלאַנגט פון מענשליכען קערפּער. אזוי פון מענער׳ליכען ווי פון פרויענליכען. דער גאַנג פון א מאָדערנער פרוי מוז זיין שטאַרק עלאַסטיש און גראַציעז. דער בעדינג פון אזא גאַנג איז ענטשפּרעכענדע שיך. די מאָדע אין דעם פאַל פאַסט זיך צו צו די אויפגאַבען פון די עסטעטיק און פערלאַנגט אלס ערגענצונג, עלעגאַנטע שיך מיט גומענע אָבצאַסען.

Z intencji zaręczyn
p. Salki Kasztanówny z panem Józefem Adlerem
życzę szczęścia i powodzenia
M. MÜLLER.

ZENITH

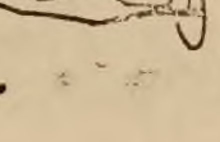

„זעניט"
זייגערל
איז עלעגאַנט,
פּראַקטיש,
דויערהאַפט
און ריכטיג.

קעלצער אבטיילונג.

צי דארפט דער סוחרים-פעראיין ליקווידירט ווערן.

דער צושטאנד, אין וועלכען דער קעלצער סוחרים-פעראיין געפינט זיך אין יעצטיגען מאמענט. איז אזעלכער, אז אויף די לעצטע זיינע פערזאמלונגען רעדט מען כסדר וועגען דער ליקווידאציע פון פעראיין.

עס וואלט געווען איבריג נאכאמאהל צו בעטאנען די סיבות, וואס האבען געברענגט צו דעם טרויריגען מצב. בשעת מיר האבען שוין מעהרערע מאהל אויף די שפאלטען פון אונזער צייטונג די פראגע בערירט.

עס שטעלט זיך אבער א פראגע, צי קען און מעג זיך דאס קעלצער סוחרים-טום אבזאגען פון א פעראיין, וועלכע רעפרעזענטירט איהם און איז דער איינציגער פאקטאר, וואס דארף פערטיידיגען די אינטערעסען פון די קעלצער סוחרים?

יעדער איינציגער יוד, וואס איז בעקאנט מיט דער לאגע פון די יודישע סוחרים, פערשטעהט, אז אבזאגען זיך יעצט פון דעם פעראיין וואלט געדראהט מיט א סכנה דעם יודישען סוחר. עס וואלט פשוט געפעהלט דער ארגאן, וואס זאל נאטירען די עולות וואס ווערען בעגאנגען געגען יודישען סוחר און וואס זאל קענען די עולות בעזייטיגען.

עס איז דעריבער א זעלבסטפערשטענדליכע זאך, אז די יודישע סוחרים טארען נישט דערלאזען צו דער ליקווידאציע פון זייער פעראיין.

אויב ביז יעצט האבען די קעלצער סוחרים נישט ארויסגעוויזען קיין אינטערעס און פערשטענדניש פאר זייער ארגאניזאציע איז עס געוועזען די שולד פון די לייטער, וועלכע האבען נישט געוויזען אהעקציטעלען דעם סוחרים-פעראיין אויף אזא הויך, אז ער זאל זיין ראוי צו רעפרעזענטירען דאס קעלצער סוחרים.

די קעלצער יודישע סוחרים טארען אבער נישט צוליעב דער רעזיגנאציע פון איינציגע פערזאנען צו צולאזען צו דער אונטערגאנג פון זייער פעראיין.

דער סוחרים-פעראיין איז א נויטווענדיגקייט פאר דעם יודישען סוחר און ער מוז איהם פאר יעדען פרייז דערהאלטען.

די פראגע פון ליקווידאציע דארף ארונטערגענומען ווערען פון סדר-היום און די לאזונג פון דער נעכסטער אלגעמיינער פערזאמלונג דארף זיין:

וועהלט מענשען, וואס קענען די לאגע פון די יודישע סוחרים און וואס זענען פעהיג די סוחרישע אינטערעסען צו פערטיידיגען.

צבי.

צו די ווייןָ- און - בראנפען - סוחרים.

די צענטראלע פון וויין און בראנפען-סוחרים און רעסטאראטארען ווענדעט זיך שוין צום דריטען און צום לעצטען מאל מיט דעם הייסען אפעל, אז די פעראינטערעסירטע פערזאנען זאלען זיך פערשרייבען אלס מיטגלידער און שיקען איהר דעם אויסגעפולטען אנקעטע-בויגען. מיר שטרייכען אונטער, אז די יעצטיגע מינוט איז די ענטשיידענע פאר די פראגע פון די קאנצעסיעס. מיר זענען פאר דעם טאג, אין וועלכען ס'דארף ענטשידען ווערען דער גורל פון פיעל טויזענדער פאמיליעס, פאר וועלכע די קוואל פון פרנסה בעשטעהט די קאנצעסיע אויף פערקויף פון אלקאהאל.

דער יעצטיגער מאמענט איז דער איינציגער, אין וועלכען די פראגע פון קאנצעסיעס מוז איינמאהל אויף אייביג ערלעדיגט ווערען, אזוי, אז די מורא פון צוריקציהען די קאנצעסיעס, דער שטענדיגער קאשמאר, וואס דריקט יעדען קאנצעסיאנער, זאל ווערען ענטגילטיג בעזייטיגט. די וויכטיגקייט פון די צייט צווינגט אונז אויף אנצווענדען אונזער גאנצער ענערגיע, בכדי שנעל צוזאמענצוקלויבען און ריכטיג צו איבערארבייטען דעם פאקטישען סטאטיסטישען מאטעריאל איבער דעם בעשטאנד פון די קאנצעסיאנערען. דער מאטעריאל דארף ווערען געשטיצט אויף ערקלערונגען פון יעדען קאנצעסיאנער בעזונדער. דאס פערהאלטען זיך פון די קאנצעסיאנערען אונדיפירענט אין בעצוג צו אונזער ארגאניזאציע וואלט געקענט אויסגעטייטשט ווערען אלס בפירוש'ער ווילען אויפצוהערען צו פיהרען דורך אונז דעם קאמפף אבצוראטעווען דעם קיום פון פיעל טויזענטער בראנפען-קאנצעסיאנערן, וועלכעס וואלט זיך ארויסגעוויזען **פ א ר** געפערליך פאר די פראגע פון קאנצעסיעס בכלל און פאר די קאנצעסיאנערען בפרט. מיר ווענדען זיך מיט דעם יעצטיגען רוף צו די קאנצעסיאנערען, אז זיי זאלען יעלען ארייננדרינגען אין דעם אלעם וואס איבען איז געזאגט געווארען, זיי זאלען זיך אבגעבען א חשבון פון דעם, אז ווייטער פערשלעפען דעם ענין קאן פערורזאכען קאטאסטראפאלע פאלגען פאר זיי אליין.

בכדי צופירען די ענערגישע אקציע מוזען מיר האבען פון איין זייט מאטעריאל, וועלכער זאל זיך שטיצען אויף די ערקלערונגען פון יעדען איינעם קאנצעסיאנער בעזונדער און פון די צווייטע זייט מוזען מיר האבען געלדמיטלען צו קענען אדורכפיהרען די אקציע.

ס'מוז בעמערקט ווערען, אז אין יעצטיגען פאל געהט נישט בלויז וועגען די קאנצעסיעס, וועלכע זענען שוין רעדוקירט געווארען. נור עס געהט וועגען אלעמענס קאנצעסיעס, וועלכע געפינען זיך אין די הענד פון די קאנצעסיאנערען. אין דער יעצטיגער מינוט קען קיין איין קאנצעסיע נישט אנערקענט ווערען פאר שטאביל.

צוליב דעם בעטען מיר די קאנצעסיאנערען, זיי זאלען דעם ערהאלטענעם אנקעטע-בויגען גלייך אויספילען און אבשיקען אין די צענטראלע קיין ווארשא. אויך זאלען זיי איינצאהלען דעם רעיעסטראציאנס - אבצאהל אויף די קאנטא פון פ. ק. א. 14.599.

אין נאמען פון צענטראלע

נ גורסקי

פערוואלטונגס-מיטגליד.

פארוואס האב איך נישט קאנדידירט?

(א מאנאלאג פון א בעל-הבית'שען יוד.)

גלויבט מיר, כ'בין אזא שעהנער יוד, ווי אלע אייערע מיוחסים... כ'בין, פערשטעהט איהר מיך, א אלטער תושב אין אינזער שטאדט. כ'בין כמעט פון די ערשטע יודען. וואס האבען זיך דא בעזעצט. א"ס קליין יונגעל מיט מיין טאטען עליו השלום אהער געקומען. היינט בין איך דאך שוין אריבער די זעכציגער... כ'בין, פערשטעהט איהר מיך, א יוד ברוך השם, וואס לאזט זיך קאסטען א זלאטי... כ'צאהל אויף דעם חדר, אויף יענע ישיבה, ס'קאסט מיך א „עליה" און א „נדר" אין דער שוהל; אלע היגע רבי'ס שיקען צו מיר... קיינער געהט חלילה, נישט ארויס ליידיג... קומט אריין א ארימאן ווערט ער אויך נישט פערשעמט... אין די קליינע אותיות'לעך קען איך דאך מיך אודאי פערהערען מיט אונזערע „למדנים"... פון מיינע קינדער האב איך ברוך השם קיין חרפות נישט... שוין אייניקלעך מאטורישיסטען און אויפ'ן אוניווערסיטעט... כ'וועל קירצליך שוין האבען אייגענע אדוואקאטען. דאקטוירים... אפשר מיינט איהר, אז איך ווייס נישט, וואס עס איז אזיינס שטאדטראט, איך פערשטעה נישט, מיט וואס מ'עסט דאס... האט איהר, במחילה, א גרויסען טעות. איהר מעגט מיר גלייבען, כ'בין אזא חכם ווי אלע אייערע קנאקערס... און צוריקגעשמועסט, פארוואס זאל איך ווידער נישט זיין א ראטמאן? וואס, וועניג געארבייט, געהארעוועט, געדרעהט דאס רעדעלע שוין, אפשר צייט, כ'לעבען, זיך א ביסעל אברוהען און פערנעמען מיט כלל-זאכען... זעהען, אז אין שטאדט, פערשטעהט איהר מיך, זאל אלץ זיין אין ארדנונג; יודען זאל נישט געשעהן קיין עולה, חלילה... עוסק זיין בצרכי צבור באמונה. ווארום, דאס וועט איהר דאך אלע מודה זיין, אז איך בין א יוד, וואס האב ריינע הענד... חס ושלום, קיינעם קיין שלעכטס נישט געטוהן און א יוד א טובה צו טהון וואלט איך ראך יא געלאפען אפילו אין דער האלבער נאכט... מיט אונזערע שכנים, וואלט איך מיך בעסער אדורכגערעדט אויף זייער לשון ווי אייערע... נור... נור... פערשטעהט איהר מיך די וואהלען... די מורא פאר די וואהלען... דער קאמפף איבער די קאנדידאטען...

אזוי רופט מען מיך חיים שיינבערג... א חסידישער יוד זאגט מיר ר' חיים... ער האט דרך-ארץ פאר מיין גראהער בארד .. א „דייטש" רופט מיך „פאניע שיינבערג"... ווען מיר וואלט זיך פערגלוסט צו קאנדידירען, וואלטען באלד אלע געוויסט, אז מ'דארף מיך רופען „חיים קוטשער"... איהר וואלט אייך באלד אנגעהויבען אנהערען מעשיות,

פונ'ם יודישען הויז ווירטען פעראיין.

זונטאג דעם 13-טען דעם חודש 4 א זייגער נאָכמיטאָג וועט אין לאָקאַל פונ'ם סוחרים-פעראיין שענקעוויטשא 19 פאָרקומען אנ'אויסערגעוועהנליכע אל-געמיינע פערזאַמלונג. אויפ'ן טאָג-אָר-דנונג שטעהט צווישען אנדערע פראגען די גרינדונג פון א קאָאָפּעראטיווע קרע-דיט-באַנק.

פונ'ם מאַגיסטראַט.

דאָנערשטאָג דעם 3. ה. ח. איז אין מאגיסטראט געקומען א פאָרשטעהער פונ'ם ה' וואָיעוואָדא און גערופען דעם וויצע-פרעזידענט ה' פאָטאַצקי אין די 4 לאָווניקעס ה"ה באקזא, שודא, לעהי און רייזמאן און זיי ערקלערט, אז זיי ווערען אָבגעשטעלט אין זייער טהעטיג-קייט צוליב איבערשרייטען זייערע רעכט און ווייל די מאַכט האָט נישט צו זיי קיין צוטרויען.

דאָס איז געשעהן צוליב דעם, וואָס דער מאגיסטראט האָט ארויסגעבאָרגט א סומע אויף צו באלייגען קויציע פאר די אַרעסטירטע בעאַמטע אין צוזאַמענ-האנג מיט דעם אויפרוף וועגען גענע-ראל זאגורסקי.

גלייכצייטיג האָט דער ה' וואָיעוואָדא בעשטימט אלס קאמיסאר דעם ה' גלאָ-זעק און איבערגעגעבען איהם צו פער-וואלטען מיט אלע ענינים פונ'ם מאַגיס-טראַט.

נאָכ'ן איבערנעמען די מאכט האָט דער קאָמיסאר געמאָלדען דעם נייעם ראַט, אַז די ערשטע קאָנסטיטואירונג'ס זיצונג, וואָס איז גערופען געוואָרען דורכ'ן געוועזענעם פרעזידענט, ווערט אָבגערופען, ביז ער וועט ארויסשיקען נייע איינלאַדונגען.

שבת דעם 5-טען ה. ח. האָט די פּראָקוראַטור ווידער אַרעסטירט דעם סעקרעטאַר קעהל און מאַגיסטראט קאַלינסקי און זענען ערשט בעפרייט געוואָרען נאָכ'ן בעליידיגען 20.000 זלאָ-טעס.

דער פּראָקוראר ה' גאצקי איז דורכ'ן יוסטיץ-מיניסטעריום ארויסגערופען גע-וואָרען קיין ווארשא אָבציגעבען א בע-ריכט וועגען פערלויף פון דער אויפ-פאָרשונג.

עס געהען ארום קלאנגען, אז עס זאָל דורכ'ן קאָמיסאַר גערופען ווערען א ביירא̈ט.

די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט „גמילת חסד“ אין קיעלץ.

זונטאָג דעם 30-טען פּאַזשדזשערניק איז אין לאָקאַל פון סוחרים-פעראיין פאָרגעקומען די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געז. „גמילת חסד“, וועלכער ווערט פּאָפּולער גערו-פען „דעטונג'ס קאַמיטעט“. די אינסטי-טוציע, וועלכע צעהלט דערווייל ניט קיין גרויסע צאָהל מיטגלידער האָט דורך דער צייט פון איהר עקזיסטענץ דאָך אינטענסיוו געארבייט און פיעל אויסגעטהון. די אלגעמיינע פערזאמלונג האָט ארויסגערופען א געוויסען אינטע-רעס ביי דער יודישער בעפעלקערונג און א גרויסע טייל מיטגלידער זענען געקומען צו נעמען א אנטייל אין די פערהאנדלונגען.

ווען עס ווערט אויסגעוועלט ה' האָרץ אלס פאָרזיצענדער פון דער פערזאמ-לונג קומט צו א קליינעם אינצידענט מיט צוויי מיטגלידער פון דער געזעל-שאַפט און גלייכצייטיג פאָרשטעהער פון די האנדווערקער. וועלכע האָבען געהאט טענות פארוואָס האָט מען בע-שטימט אלס איינשרייב-געלד 15 זלאָטעס פאר יעדען נייאנגעקומענעם מיטגל ד. לויט זייער מיינונג בעשווערט דאָס איינ-טרעטען אלס מיטגלידער די האנדווער-קער אין דערום קענען זיי ניט אין א גרעסערער צאָהל נעמען א אינטייל אין דער ארבייט פון דער אינסטיטוציע. די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט איז אָבער ביי דער מיינונג, אז אלס מיטגלידער קענען נאָר זיין די, וועלכע טראָגען אריין איינשרייב-געלט 15 זלאָ-טעס און די געז. קען ניט געגומען ווערען אין פערגלייך מיט אנדערע פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס, צוליב פערשטענדליכע סיבות קענען ניט זיין קיין אלט מיטגלידער די, וועלכע ווע-לן געניסען פון איהר. דער סטאטוט ווי אויך דער רעגולאמין זעהט דאָס זאָגאר פאָר און דערום קען קיין רייד ניט זיין וועגען ענדערען דעם בעשלוס.

ווען מען טרעט צו צו דעם בעריכט, פאָדערן די האנדווערקער צו לייענען דעם סטאטוט. אזוי ווי דאָס געהט נישט אריין אין דעם טאָג-אָרדנונג, קען דער פאָרזיצענדער דערויף נישט צולאָזען און די האנדווערקער פערלאָזען דעם זאָל אלס אויסדרוק פון פּראָטעסט. דער בעריכט ווערט אָנגענומען אין די פער-זאמעלטע דרוקען אויס א דאנק און צוטרוי דער אלטער פערוואלטונג ווי אויך דעם ראט פון דער געזעלשאפט. דערנאָך טרעט מען צו צו די וואהלען עס ווערט אויסגעוועהלט א ראט, פער-וואלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע. וועגען דער קאָנסטיטואירונג און צוזאַ-מענשטעל אין געכסטען נומער.

בלוט-וואלונגען הארץ-קלעמונג. אָטעמ-נויט, אנגסטגעפיהל, נערווען ווייצבאר-קייט, מיגרענע, שווערמוט, שלאָפלאָ-זיגקייט קענען דורך די געברויך פון נאטירליכען „פראנץ-יאָזעף“ בטער-וואסער באלד בעזייטיגט ווערען. ווי-סענשאפטליכע פעסטשטעלונגען בע-קרעפטיגען, אז דאָס וואסער Franciszka Józefa ביי פערשטאָפּונגס צושטענדען זייער ארט דינט מיט'ן בעסטען ערפאָלג.

ווי מיין באָבע עליה-השלום האָט ארומ-געטראָגען הערינג איבער די הייזער... דאמאָלט, פערשטעהט איהר מיך, איז אויס „רב חיים“ אויס „פאניע שיינבערג“ פאַרדאָס וואָלט איהר געהערט „חיים קוטשער דער הערינג יודענעס“...

זייט פיעל יאָהרען טראָגט מיר יע-דער איינער אקעגען דעם „גוט מאָר-גען“... כ'בין בעקרוינט און באשיינט... נו... וואָלט איך מיך געלאָזט אָנרעדען פון מיינע בעקאַנטע און ארויסשטעלען מיין קאנדידאַטור. סאָ וואָלט איך גע-מוזט אַ געשריי טהון דעם „גוט מאָר-גען“ יענער זאָל נישט פערהערען חס וחלילה, אז [illegible] ביזט דו נישט זי-כער [illegible] „[illegible]“, ער האָט דאָך א [illegible] האנה... מיינער א [illegible] האָט א קינד וואָלט מען זיך [illegible] בעדארפען פון מרחם זיין [illegible] צום טאָה... וואָלט איך [illegible] גארנישט [illegible] א [illegible] אין מאַכען [illegible] א [illegible] אי וואָס פאר א שעהן קינד דאָס איז...

און מיין הויז, איז שוין אָבגערעדט, בלייב איך דעמאָלט אויס בעל-הבית... אלע חפצים, מיין גאנץ פערמעגען בלייבט הפקר... אויס מיינס... אלץ וואָלטען די שכנים געבעריכט... אלץ גיעב זיי חאַטש אוועק... דער בעריכט די עלעקטרישע לעמפּלעך, דער די ניי-מאשין, א אנדערע די טעפּלעך...

וואָלט איך דורכגעפאַלען איז שפּרונג חאָטש פון פינפטען שטאָק פאר חרפּה... געה איך אדורך אין וועג אויסגעוועהלט הויבט זיך אָן א נייע סדרה, קודם זאָגט איך א יעדער מזל-טוב און פער-צעהלט איך א מעשה, אז ער האָט נישט געשטימט פאר קיין אנדערער ליסטע נור פאר אייערע... ער גע[illegible] זיך, אז ער איז גרייט צו שווערען אין קיטעל-מ"ית און לייגט [illegible] אין [illegible] [illegible] אין [illegible] אין דאַנקען [illegible] [illegible] וואָס מ'האָט מיר געטאָ[illegible] [illegible] מאכען פערגעסען וועגען איך, וואָס דער זעלבער האָט וועגען מיר פערשפּרייט ערב די וואָה-לען... נור דאָס איז נאָך נישט צו פערזינדיגען... „מיינע“ די חברים, וואָס האָבען געארבייט מיט מסירות נפש, האָבען ארויסגעלאָזען שרייענדע אויפ-רופען, כדי ציציהען דעם עולם, וועלכער, כ'שווער איך באמונה, אז כ'וואָלט אפילו נישט געהאט קיין גע-וואלד צולעזען אזעלכע שקרים, ווארום כ'האָב דאָך אייך שוין געזאָגט, איך בין דאָך א יוד מיט ריינע הענד, אין דאָ הויבט זיך אָן דאָס ריכטיגע גנבה... מ'האָלט מיך בעלאגערט, א יודענע, וואָס מ'וואַרפט זי ארויס פון דער וואָהנונג, כ'זאָל איהר געבען א ביליגע דירה און ווינקט מיר אויף א גרינעם אויפרוף. אזוי שטעהט — זאָגט זי מיר — דאָרט בפירוש. א יוד וויל פון מיר א חתן פאר זיין טאָכטער, ווענינגסטענס זאָל איך איהם געבען א נדן ווייס ער זיך א חתן שוין אליין [illegible]... דינסטאָג קיים זיך אריין צו מיר [illegible] באוואר-[illegible] מיט א [illegible], אז כ'האָב צוגעזאָגט. דאָס מ'ועט שוין נישט ארויסטרייבען אין מיטען יאריד... מאַ-טעס מאמעס אין קינדער מיט א גע-וואַלד, ווי אין די פּאַקס-שולע, וואָס וועט אָננעמען יודישע קינדער אומ-זאָנסט אין מ'וועט נישט נויטען צו לערנען שבת... א האָ! איהר לאכט? איהר ווענט מיר מידה, אז דאָס הייסט זיך מפטיר איינגעהאַנדעלט...

דאָס רעדט איהר, שוין גלאָט אין דער וועלט אריין... וואָס פערגלייכט איהר מיך צו זיי... זיי מענען... זיי קע-נען... זיי הערען אייך ווי דעם קאָסטער... פּונקט ווי המן דעם גרעגער... און דעם צווייטען פסוק פון שיר השירים קענען זיי אויף אויס ווענינ... פערגעסט איהר ווען גארנישט האָבען די „חוצפה“ עפּיס פאָרצוּוואַרפען...

און היינט וואָלט מיך צובלאָ-זען די מעשה מיט מיין... וואָס איהר ווייסט נאָך אפשר נישט. איהר האָט גארנישט געהערט, וועגען...? האָ?... זעהט ווען איך וואָלט קאנדידירט, וואָלט שוין איבריג געווען איך זאָל [illegible] אפילו דערפון [illegible] וואָלט גע-[illegible] אין א [illegible]... און מאַקי דעריבער האָב איך נישט קאַנדידירט...

H. M.

Kino ODEON w Radomiu.

OD 8-go LISTOPADA 1927 r.
Pierwszorzędny szlagier sezonu p. t.

SKAZAŃCY

obraz znanej wytwórni Sascha w Wiedniu. Reżyserja słynnego Meinerta.
Niebywały i nieporuszany temat w filmowych produkcjach.
W roli głównej pierwszorzędny tragik ekranu

KUCENJNSZ K. LEFFER.

Obraz pierwszorzędny.

Kino CORSO w Radomiu

Od poniedziałku 7 listopada
wielka upajająca premiera

DAMA
BEZ
ZASŁONY

Potężny dramat erotyczny w 12 akt.
w roli głównej kusząco piękna Lil Dagover

Kino CZARY w Kielcach

DZIŚ! DZIŚ!

Najwspanialszy film jubileuszowy

HARRY PEELA
6 TYGODNI
wśród
APASZÓW

ANONS! ANONS!
Zakazana dzielnica Algieru

Wierzaj mi dziecko,

od dwóch pokoleń znam mydło JELEŃ-SCHICHT i przekonałam się o jego **niezrównanej** dobroci. Jest one bowiem wyrabiane z najlepszych surowców, wydajne w użyciu i **przez** to tanie.

Przy małym trudzie bielizna staje się śnieżno białą.
Żądaj zatem jedynie MYDŁA JELEŃ-SCHICHT.
Wystrzegaj się falsyfikatów i zwracaj uwagę na markę.

Mydło Jeleń Schicht!

אַ חשד אויף אונזער פערוואַלטונג. אַז מ׳האָט אייך אלע מכלומר׳שט אָבגענאַרט און דערמ׳יט אריינגעבראַכט אַ חאָאָס צווישען אונזערע מיטגלידער, און אזוי נאָך דערציהערען דערצו, אַז מיר זאָלען זיך פון דעם אָבמאַך אָביאָגען צום שאַדען פון פעראיין.

מיר פאָדערען אויף אייך, ווי אויך אַלע אונזערע מיטגלידער, אָבצוואַרפען מיט עקעל די געמיינע רכילות אויף אונזער פערוואַלטונג און שפּיצען נאָר די הייוועז, וואָס עס ברענגט אייך יעדען טאָג צו־הויזע אונזער בעפאָלמעכטיגטער ה׳ יעקב קייזער. די שולדיגע און פערשפּרייטען די נידערטרעכטיגע רכילות, די ה״ה יאָסיל מאסלאָוויטש און לייזער שערמאַן האָבען מיר איבערגעגעבען צו געריכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט.

3—02. **די פערוואַלטונג.**

עס ווערט געברויכט

אַ ארבייטער, קען זיין פון דער פּראָווינץ, און דער פראַצאָווניאַ

— בּיי —

דאַמען־שניידער **צ. גיססער זשיטניאַ 9.**

די בּיליגסטע און שענסטע

„טאַפּעטען״

אויף צימער־טאַפּעטירונג

בעדיינענד בּיליג, פּערקויפט

ש. שטיינמאַן

ראַדאָם, לובּלינער № 21

בּיטע זיך צו ערקונדיגען!

צו די בעקער-מייסטער אין ראַדאָם.

אזוי ווי אייך איז בעוויסט, האָט די פערוואַלטונג פון דעם יודישען בעקער־מייסטער פעראיין, וועלענדיג פערהאַלטען די אַפּעטיטען פון די הייוועז־סוחרים אין ראַדאָם געהאַט דאָס געלעגענהייט צו שליסען אַ אָבמאַך מיט די בעוויסטע הייוועז פאַבריק **„נאַוואָווילעיקאַ״** וועלכע האָט זיך אין א קורצער צייט פון איהר עקזיסטענץ בעריהמט געמאַכט מיט איהר אויסאַרבייטונג, און די פאַבריק האָט זיך פערפליכטעט צו צושטעלען פאַר איין פּרייז אויף א גאַנץ יאָהר ד. ה. פון 1 יולי 1927 ביז 1 יולי 1928 דעם ערשטען סאָרט הייוועז יעדען טאָג פרישע צו א 1 50 זל. פאַר יעדען האַלבען קילאָ, אנשטאָט 2.20 וואָס מיר האָבען פריהער געצאַהלט ביי די הייוועז־סוחרים. אזוי ווי אָבער דאָס איז זיי נישט אנגענעהם געוועזען האָבען די הייוועז־סוחרים אויסגענוצט פערשידענע מיטלען מיר זאָלען נישט קאָנען אויספיהרען אונזער אָבמאַך. ווי האָבען אויס קאָנקורענץ־טעמים נאָכגעלאָזט פון 2.20 זל. אויף 1.20 כדי מיר זאָלען געצווינגען זיין צו ברעכען דעם אָבמאַך און ווייטער פּאַלען דעם וואָלף אין מויל אריין. צוליב אָבער דער איינהייטליכקייט פון אונזערע מיטגלידער, וועלכע האָבען געשטיצט אונזער אָבמאַך מיט דער פאַבריק, קויפענדיג נאָר אונזערע הייוועז, האָבען זיי נישט געקענט שאַדען אונזער זאַך דורכצופיהרען.

אזוי ווי זיי זענען שטאַרק פעראינטערעסירט געווען זיי זיך ווייטער נישט אָב און נוצען אויס לעגאַלע און נישט לעגאַלע מיטלען. לעצטענס זענען זיי געפאַלען אויף א מיטעל און געפאָדערט פון דער זעלבער פאַבריק **„נאַוואָווילעיקאַ״** הייוועז צו פערקויפען. די פאַבריק האָט זיי אָבגעזאָגט, ערקלערענדיג, אַז די אָבנעמער אין ראַדאָם פון די הייוועז איז דער היגער יודישער בעקער־מייסטער־פעראיין און קיין אַנדערע וועלען זיי נישט געבען. קויפען זיי די זעלבע הייוועז אין האַרבאַ ביי דער צווייטער האַנד און פערקויפען עס אין ראַדאָם אונטער די קאָסטען־פּרייז מיט 30 גראָשען בּיליגער אויף יעדען האַלבען קילאָ. כדי אונזערע מיטגלידער איינצופיהרען אין א טעות ערקלערען זיי, אַז אונזער פערוואַלטונג קאָסט די הייוועז נישט מעהר ווי אַ גילדען. אַנשטאָט 1,50 זל. וואָס קאָסט פאַקטיש, און אַז זיי וועלן נאָר פערדינען 20 גר. און מיר מכלומרשט 50 גר. אייפערזיכטענדיג דערמ׳יט צוזאַרפען